

40. Глухих О. Сейм намагається проігнорувати російських латишів // Телеграф. – 23.03.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telegraf.lv/news/seim-pytaetsya-proignorirovaty-rossiiskih-latyshei>
41. Закон Латвійської Республіки про громадянство. – 1994 р. // Офіційний сайт Міністерства закордонних справ Латвії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.lv/ru/consul-info/356/>. – (Нормативно-правовий акт).
42. Страуманіс А. Сейм затверджує подвійне громадянство для латвійки з Канади // Latvians Online. – 22 жовтня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://latviansonline.com/blogs/article/7077/>
43. Бузаєв В. Негромадяни Латвії. – Латвійський комітет з прав людини. – Рига, 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pctvl.lv/pdf/Negrazhdane_Latvii.pdf
44. Стратегія сталого розвитку Латвії до 2030 р., затверджена Парламентом 10 червня 2010 р. // Офіційний сайт, посвячений Стратегії, Latvia 2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nap.lv/page/1>.
45. Зокрема, йдеться про зокрема порівняно низьку продуктивність праці, потребу максимально залучати людський капітал на ринок праці. Див. Національний план розвитку Латвії на 2007-2013 рр., прийнятий у 2006 р. // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку та місцевого врядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nap.lv/upload/.../national_development_plan_2007-2013_eng.
46. Національний план розвитку Латвії на 2007-2013 рр., прийнятий у 2006 р. // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку та місцевого врядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nap.lv/upload/.../national_development_plan_2007-2013_eng.

* Білозір Оксана Володимирівна – здобувач Інституту законодавства Верховної Ради України.

УДК 341

Катерина Вишневська *

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І РОЗВИТКУ ЩОДО ПРОТИДІЇ МІЖНАРОДНОМУ ХАБАРНИЦТВУ

Стаття присвячена аналізу правових механізмів боротьби з міжнародним хабарництвом у рамках Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Автор досліджує ефективність діяльності Організації економічного розвитку і співробітництва у цьому напрямку, та визначає основні особливості, переваги, а також недоліки основних правових інструментів ухвалених у рамках даної організації.

Ключові слова: міжнародне хабарництво, правові інструменти ОЕСР, Робоча група ОЕСР по боротьбі з хабарництвом, Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій.

Вишневская Е.А. Правовые инструменты Организации экономического сотрудничества и развития противодействия международному взяточничеству.

Статья посвящена анализу правовых механизмов борьбы с международным взяточничеством в рамках Организации экономического сотрудничества и развития (ОЭСР). Автор исследует эффективность деятельности Организации экономического сотрудничества и развития в этом направлении, определяет основные особенности, преимущества, а также недостатки основных правовых инструментов принятых в рамках данной организации.

Ключевые слова: международное взяточничество, правовые инструменты ОЭСР, Рабочая группа ОЭСР по борьбе с взяточничеством, Конвенция ОЭСР по борьбе с подкупом иностранных государственных должностных лиц при осуществлении международных деловых операций.

Vyshnevskaya K.O. OECD Law Instruments on Combating Bribery in international business transactions.

The paper is devoted to the analysis of OESD Law Instruments on Combating Bribery in international business transactions. The author investigates the effectiveness of OESD activities in this direction, determines the main peculiarities both of law instruments advantages and disadvantages adopted in the framework of this organization.

Keywords: international bribery, OECD law instruments, OECD Working Group on bribery, OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions.

Боротьба з хабарництвом на сучасному етапі розвитку міжнародної спільноти належить до найбільш актуальних соціальних, політичних і правових проблем. Конвенція Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) про боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій – найбільш значущий та всеохоплюючий юридичний інструмент, що націлений на боротьбу саме з міжнародним хабарництвом. Так, з моменту набуття чинності цієї Конвенції, у низці держав – членів ОЕСР до кримінальної відповідальності за хабарництво, при здійсненні міжнародних комерційних операцій, було притягнуто 298 компаній. Більш, ніж 40 посадовців було ув'язнено згідно з встановленими обвинувальними вироками, пов'язаними з дачею хабарів іноземним посадовим особам. Завдяки прийняттю зусиллям значно зріс рівень загального усвідомлення діловою спільнотою незаконності підкупу іноземних державних посадових осіб.

Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) у листопаді 1997 року була прийнята Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових

операцій, що вступила у силу в лютому 1999 року, з урахуванням того, що в міжнародних ділових колах постійно порушувалися питання корумпованості державних службовців при здійсненні міжнародних ділових операцій. На сьогоднішній день 40 країн, економіки яких складають основну частку в міжнародній торгівлі та інвестиціях, ратифікували її. Конвенція ОЕСР – це найбільш спеціалізований юридичний документ у цій сфері, направлений на боротьбу з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій. Відповідно до стандартів цієї Конвенції держави-члени взяли на себе зобов'язання встановити кримінальну відповідальність стосовно осіб, які вчиняють підкуп посадових осіб іноземних держав, ідентичну до тієї, що застосовуються до осіб, які вчиняють відповідне правопорушення стосовно національних державних посадових осіб. Типові вимоги містять також норми інших найвпливовіших міжнародних антикорупційних документів таких як: Конвенція ООН проти корупції (UNCAC) 2003 року та Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією 1999 року та інші. Міжнародні антикорупційні документи охоплюють досить широкий спектр складів злочинів направлених на протидію міжнародному підкупу: активний та пасивний підкуп національних та іноземних державних посадових осіб, хабарництво в приватному секторі та зловживання владою з корисливих мотивів. Виступаючи на міжнародній конференції ОЕСР, присвяченій десятиріччю підписання Конвенції, Вільям Лу (юрист-аналітик відділу з боротьби з хабарництвом ОЕСР) зазначив «Чим більше країн будуть застосовувати стандарти, передбачені у цих документах, тим більше буде здійснюватися слідчих заходів щодо подолання міжнародного хабарництва».

Згідно з положеннями наведених вище міжнародних конвенцій термін «хабар» визначають як неправомірну перевагу, а підкуп посадових осіб як «хабарництво». Так, можна зробити висновок, що якщо підкуп посадових осіб визначається як «хабарництво», то підкуп іноземних посадових осіб можна характеризувати як «міжнародне хабарництво». Проаналізувавши антикорупційне законодавство різних країн можна зазначити, що терміни «хабар» та «неправомірна вигода (перевага)» можна вважати тотожними. Як приклад, російська кримінально-правова наука визначає комерційний підкуп різновидом хабарництва, що вчиняється особою, яка виконує управлінські функції в комерційних чи інших організаціях. Стверджується також, що предмет комерційного підкупу цілком допустимо описувати терміном «хабар» [5, с. 48-49]. Конвенція ОЕСР *inter alia* підтверджує що злочин вважається здійсненим незалежно від вартісного вираження переваги, результатів, місцевих звичаїв, терпимості місцевої влади до такого роду платежів або ймовірної необхідності здійснення платежу в інтересах отримання або збереження ділових або інших неналежних переваг (коментар 7). Неправомірна перевага за своєю природою може бути виражена у грошовому еквіваленті або іншим способом. Таким чином, неправомірною перевагою можуть бути гроші, акції компанії, подорож, частування, сексуальні послуги, а також підвищення по службі. Слід визначити, що не всі переваги забороняються, а лише ті, що неправомірні. Так, згідно конвенції ОЕСР злочин не вважається, якщо перевага не заборонена або передбачається відповідно до прийнятого закону чи нормативного положення держави включаючи прецедентне право (коментар 8) [1].

Взагалі, кваліфікацію підкупу іноземних державних посадових осіб як кримінального злочину можна розділити на дві широкі категорії: (1) коли державна посадова особа вимагає хабар та (2) коли державна посадова особа отримує чи приймає хабар. У даній Конвенції розглядається тільки «активне хабарництво» – злочин, що вчиняється особою, яка обіцяє або дає хабар, на відміну від поняття «пасивного хабарництва» злочину скоєного посадовою особою, яка отримує хабар. Це закріплено в статті 1.1 Конвенції ОЕСР, де зазначається: «... що відповідно до національного законодавства свідомо пропозиція, обіцянка або надання прямо або через посередників будь-яких матеріальних, грошових чи інших переваг з боку будь-якої юридичної або фізичної особи на користь іноземних державних посадових осіб, або для таких посадових осіб, або для третіх осіб в обмін на певні дії чи бездіяльність цієї посадової особи у зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків з метою отримання або збереження ділової вигоди, а також отримання неналежних переваг при здійсненні міжнародних ділових операцій, є злочином». Слід зауважити, що термін «активне хабарництво» або «активний підкуп» не використовується у тексті даної Конвенції, щоб уникнути неправильного тлумачення цього терміну особами, які не мають спеціальних юридичних знань.

Частина четверта ст. 1 Конвенції називає суб'єктів такого хабарництва – «іноземних державних посадових осіб» і дає досить широке визначення цьому терміну, так іноземними державними посадовими особами визнаються такі категорії осіб: 1) особи на призначувані або виборні посадах в органах законодавчої, виконавчої, судової влади іноземної держави; 2) особи, які виконують державні функції для іноземної держави на державних підприємствах або для державних агентств; 3) будь-яку посадову особу або представника міжнародних організацій.

У разі відсутності у національному законодавстві певної держави повного та самостійного визначення цього терміну при вирішенні спірних питань за його визначенням буде потрібно звертатися до законодавства країни іноземної державної посадової особи. Тлумачення норм іноземного законодавства може містити складності, оскільки визначити норми іноземного права не завжди просто, а також, іноземне законодавство може мати прогалини у цьому питанні. Для уникнення таких невідповідностей, згідно з положеннями Конвенції ОЕСР, державам-учасницям рекомендується приймати самостійне визначення терміну «іноземної державної посадової особи» (тобто, визначення, яке не відсилає до законодавства іншої держави) у національному законодавстві. Визначення повинно відповідати стандарту першої статті Конвенції. Провідний європейський аналітик Дункан Сміт [9] зауважив, що визначення терміну «іноземної державної посадової особи» повинно також включати в себе посадовців (їх друзин та членів їх родини – вартість навчання дитини, може використовуватися як хабар батькам), працівників міжнародних організацій або агенцій (наприклад кредитних фахівців, які працюють та контролюють прийняття рішення щодо надання позик).

У Конвенції також закладено арсенал засобів, направлений на вжиття державами санкцій за підкуп іноземної державної посадової особи, що включають кримінальні, цивільно-правові або адміністративні заходи

впливу. Загальні положення стосовно застосування кримінальних санкцій за злочини, пов'язані з підкупом іноземних державних посадових осіб, містяться у третій статті Конвенції (Санкції), де регламентується, що підкуп іноземної посадової особи «підлягає ефективному, пропорційному та суворому кримінальному покаранню». Завдяки переконанню держав-учасниць у тому, що застосування санкцій за підкуп іноземних державних посадових осіб юридичними особами має особливо важливе значення при узгодженні умов і положень Конвенції, було погоджено рішення про впровадження кримінального покарання за вчинення діяння, вираженого у дачі хабара. Відповідно до Конвенції кожна сторона зобов'язується згідно зі своєю національною правовою системою, в рамках кримінального права, вживати всіх необхідних заходів покарання за підкуп іноземної державної посадової особи, хоча також передбачається можливість застосування некримінальних санкцій за умови, якщо вони є ефективними пропорційними і суворими, включаючи фінансові санкції за підкуп іноземних державних посадових осіб. Таким чином, Робоча група ОЕСР з боротьби з хабарництвом прийняла рішення щодо більш широкого застосування санкцій, наприклад, відсторонення від участі у конкурсі на укладання контрактів на держзакупівлі; а також інших існуючих санкцій стосовно компаній, які, як було встановлено, давали хабарі іноземним посадовим особам (стаття II п. v та стаття VI п. ii) Переглянутого варіанту Рекомендації [6]. Іншими словами, сторони, які застосовували санкції по відстороненню від участі у конкурсі компаній, що займаються контрактами на держзакупівлі, які давали хабарі національним державним посадовим особам, повинні дотримуватися тогожних санкцій по відношенню до іноземних державних посадових осіб.

Проведенню ефективної компанії у боротьбі з міжнародним хабарництвом необхідна комплексна стратегія. Виходячи із цього, слід відзначити роботу ОЕСР у цьому напрямі: прийняття Конвенції, Коментарів та низки Рекомендацій, які стали прогресом на шляху міжнародно-правової регламентації протидії та подолання міжнародного хабарництва. Досягнення успіху у цій сфері потребує багатостороннього співробітництва, контролю та аналізу за виконанням цих положень з боку держав-учасниць. Важливу роль у забезпеченні ефективного співробітництва для проведення систематичної роботи протидії міжнародному хабарництву при здійсненні міжнародних ділових операцій здійснює Робоча група ОЕСР.

Метою діяльності Робочої групи з боротьби з хабарництвом ОЕСР є повний і всебічний моніторинг, а також подальша імплементація норм Конвенції та Рекомендацій. Моніторинг – унікальний правовий інструмент, розроблений для здійснення систематичного контролю за імплементацією положень Конвенції ОЕСР. Моніторинг передбачає механізм колегіальної оцінки виконання положень Конвенції. Після підписання та ратифікації даної Конвенції держави-члени дають свою згоду на участь у цьому процесі. Кожна сторона зобов'язана проходити регулярні та ретельні перевірки щодо імплементації у національне законодавство правових та інституційних механізмів боротьби з міжнародним хабарництвом, що впроваджуються з використанням механізму взаємної оцінки, тобто застосування Конвенції кожним з учасників перевіряється іншими учасниками Конвенції.

Процес моніторингу складається з декількох етапів: на першому етапі (розпочався у 1999 році) проводився аналіз відповідного законодавства та підзаконних актів кожної держави – учасниці Конвенції з метою визначення відповідності національного законодавства вимогам Конвенції. У ході другої стадії основна увага була приділена застосуванню законів на практиці. При підготовці першої стадії дослідження представники кожної держави – учасниці Конвенції повинні були заповнити анкету з питаннями, які дозволяють оцінити відповідність законодавства вимогам Конвенції. На основі відповідей на згадані питання складається попередній огляд, в якому містяться також коментарі двох країн, виступаючих головними експертами і записка Секретаріату ОЕСР. Після передачі попереднього огляду в Робочу групу проводиться два раунди переговорів в рамках цієї групи з метою забезпечити більш чітке розуміння державами – учасницями Конвенції юридичної системи даної країни для вироблення підходу реалізації положень Конвенції. У ході цих переговорів учасники Робочої групи отримують можливість з'ясувати конкретні питання, що їх цікавлять. Напрацювання Робочої групи завершується прийняттям висновку, де зазначаються конкретні області, які потребують вивчення в ході другої стадії процесу взаємної оцінки, а в деяких випадках – група висловлює рекомендації щодо дій, які необхідно вжити для виправлення ситуації. Разом остаточно огляд і оцінка ситуації складають Доповідь про виконання країною положень Конвенції та Рекомендацій ОЕСР. Цей процес міжнародної правової оцінки та механізм взаємних перевірок стимулює зусилля держав-членів на подальшу імплементацію норм Конвенції ОЕСР. У рамках моніторингу офіційні дані про посилення співробітництва у сфері протидії міжнародному хабарництву між державами-членами, що ратифікували Конвенцію, вперше були опубліковані у Річному звіті Робочої групи у 2009 році. Цього ж року сторони домовились опублікувати офіційні дані у Річному звіті 2011 року [15]. Після перших десяти років моніторингу Робоча група з боротьби з хабарництвом ОЕСР, розуміючи важливість обізнаності в таких питаннях як можливість ризиків і втрат від підкупу іноземних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій, виступила з ініціативою підвищення глобальної обізнаності у цьому напрямі, проголосивши 9 грудня 2009 року – Міжнародним днем боротьби з корупцією. Також, була схвалена трирічна Стратегія підвищення обізнаності щодо негативного впливу підкупу іноземних державних посадових осіб та обізнаності положень Антикорупційної Конвенції. Деякі із цих заходів також були розглянуті в рамках більш широких антикорупційних ініціатив, таких як ОЕСР *CleanGovBiz* (Горизонтальна ініціатива ОЕСР *CleanGovBiz* для підтримки органів влади, бізнесу та суспільства та для розвитку більш прозорої економіки та державного управління) та Антикорупційного Плану Дій G20.

Окремим аспектом Конвенції та Рекомендацій ОЕСР є боротьба з практикою підкупу іноземних державних посадових осіб з метою отримання або збереження бізнесу при здійсненні міжнародних ділових операцій у державних закупівлях. За оцінками експертів, у державах – членах ОЕСР на державні закупівлі припадає 15% ВВП; але у багатьох країнах, що не є членами ОЕСР, цей процент ще вищий. Безсумнівно, державні закупівлі відкривають довгострокові можливості та перспективи для представників ділових кіл. Конкурсна боротьба на отримання державних підрядів нерідко носить дуже жорсткий характер, але разом з тим у більшості випадків

стимулює економічну активність. Водночас ця сфера становить собою благодатний ґрунт для розвитку міжнародного хабарництва. Беручи до уваги значимість державних закупівель для національних економік держав, збиток від хабарництва завжди значний. Ця форма корупції завдає шкоди добробуту громадян, робить згубний вплив на розвиток суспільства та підриває довіру до уряду та державних інститутів, деформує ринки та шкодить бізнесу в цілому. Внаслідок цього, у Переглянутому варіанті Рекомендації розглядаються три аспекти, пов'язаних з хабарництвом у держзакупівлях, два з яких стосується забезпечення ефективного державного адміністрування та управління за рахунок підвищення прозорості і активізації заходів, направлених на запобігання хабарництва; а третій аспект – пов'язаний із застосуванням санкцій за хабарництво. У п. і) Розділу VI Переглянутого варіанту Рекомендації зазначається необхідність підтримки зусиль, направлених на укладення угоди про забезпечення підвищення прозорості на всіх стадіях держзакупівель, разом із Світовою організацією торгівлі (СОТ). Прийняте у 1997 році Положення мало на меті згуртувати держави – члени СОТ у їх активній позиції щодо боротьби з міжнародним хабарництвом. Під час Глобального форуму ОЕСР з питань державних закупівель, що відбувся у 2004 році Голова Робочої групи ОЕСР з боротьби з хабарництвом, зазначив що цьому Положенню треба дати більш повне тлумачення і розглядати його як керівництво для роботи міжнародних організацій та банків в цілому.

Хоча СОТ на певному етапі вирішила не брати участі у подальших масштабних переговорах з питань підвищення прозорості при здійсненні державних закупівель, співпраця держав-членів у цьому напрямку продовжується. Зокрема у п.ііі) Розділу XI Рекомендації Ради ОЕСР щодо подальшої боротьби з підкупом іноземних державних посадових осіб при здійсненні міжнародних ділових операцій від 2009 року, йдеться про те, що країни-члени повинні здійснювати підтримку зусиль Комітету ОЕСР з державного управління щодо імплементації принципів, сформульованих у Рекомендації Ради про підвищення чесності у державних закупівлях [С(2008)105], а також продовжувати працювати над підвищенням прозорості державних закупівель у рамках інших міжнародних урядових організацій таких, як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світова Організація Торгівлі (СОТ), та Європейський Союз, і дотримуватися відповідних міжнародних стандартів таких, як Угода про державні закупівлі СОТ.

Висновки. Як відзначають науковці, запобігання, розслідування та покарання хабарництва на міжнародному рівні наштовхується на серйозні обмеження. Ці обмеження пов'язані з відсутністю гармонізації та труднощами, що виникають на шляху міжнародного співробітництва. Різноманітність національних законодавств та різне визначення злочинів та певних діянь ускладнює проведення розслідувань правопорушень, пов'язаних з міжнародним підкупом.

Конвенція ОЕСР, поряд з іншими Конвенціями, що націлені на протидію міжнародному хабарництву, зробила значний внесок у цьому напрямку, сфокусувавши свою увагу саме на підкупі іноземної державної посадової особи. Організації економічного співробітництва і розвитку вдалося досягнути певних успіхів, однак відсутність повної підтримки на глобальному рівні становить основну перешкоду у боротьбі з корупцією та міжнародним хабарництвом. Зростання ринків капіталу, значне збільшення транскордонних угод, їх підвищена складність а також поява нових країн на міжнародних ринках «кидає виклики» стосовно забезпечення рівних умов для міжнародного бізнесу і забезпечення чесних і надійних ділових відносин.

Список використаних джерел:

1. Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions and Related Documents [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/investment/briberyininternationalbusiness/anti-briberyconvention/38028044.pdf>
2. Comment from BDO Global Coordination Office (Responses to the consultation paper on the review of the OECD anti-bribery instruments) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/daf/briberyininternationalbusiness/antibriberyconvention/40505115.pdf>
3. OECD Working Group on bribery 2011 annual report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/bribery
4. Здійснення Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції – оцінка громадянського суспільства: стенограма засідання круглого столу у Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією від 07.12.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://crimcor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article?art_id=48405&cat_id=46352&showHidden=1
5. Тумаркина Л.П. Коммерческий подкуп: моногр. / Тумаркина Л.П. – М.: ИД Камерон, 2005. – 176 с.
6. Recommendation of the Council on Tax Measures for Further Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/ctp/taxandcrime/43188874.pdf>
7. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р. № ETS173 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_101
8. Working Group on Bribery in International Business Transactions. Compilation of Recommendations made in The Phase 3 Reports [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oecd.org/dataoecd/10/49/46213841.pdf>
9. Comments from Duncan Smith (Senior Investigator) (Responses to the consultation paper on the review of the OECD anti-bribery instruments) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/daf/bribeininternationalbusiness/anti-briberyconvention/40497680.pdf>
10. Comments from Mr. Joseph E. Murphy (Corporate Compliance and Ethics Professional) (Responses to the consultation paper on the review of the OECD anti-bribery instruments) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/investment/briberyininternationalbusiness/anti-briberyconvention/40497634.pdf>

11. Comments from Theodore H. Moran (Professor of International Business and Finance, Georgetown University; Non-resident Fellow, Center for Global Development) (Responses to the consultation paper on the review of the OECD anti-bribery instruments) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/daf/briberyininternationalbusiness/anti-briberyconvention/40497603.pdf>

12. Comments from Emmanuel S. Ionnides (Jurist) (Responses to the consultation paper on the review of the OECD anti-bribery instruments) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/investment/briberyininternationalbusiness/anti-briberyconvention/40497570.pdf>

13. The OECD Convention on Bribery by Geoffrey R. Watson March 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.asil.org/insigh14.cfm>

14. Council Framework Decision 2003/568/JHA of 22 July 2003 on combating corruption in the private sector [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eurocrim.jura.uni-tuebingen.de/cms/en/doc/188.pdf>

15. Working Group on Bribery: 2011 Data on Enforcement of the Anti-Bribery Convention [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/corruption/dataonenforcementoftheanti-briberyconvention.htm>

* Вишнеvsька Катерина Олександрівна – аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України.

УДК 342.4

Ірина Гоша *

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВА ЄС ІЗ НАЦІОНАЛЬНИМИ ПРАВОВИМИ СИСТЕМАМИ

У статті розкриваються особливості впливу права Європейського Союзу, на національні правові системи. Досліджуються природа, характер та напрямки взаємодії національної та наднаціональної правової систем.

Ключові слова: національна правова система, право ЄС, взаємодія правових систем, національні конституції, конституційні суди.

Гоша І.О. Особенности взаимодействия права ЕС с национальными правовыми системами.

В статье раскрываются особенности влияния права Европейского Союза, на национальные правовые системы. Исследуются природа, характер и направления взаимодействия национальной и наднациональной правовой систем.

Ключевые слова: национальная правовая система, право ЕС, взаимодействие правовых систем, национальные конституции, конституционные суды.

Gosha I.O. Features of the interaction of EU law with national legal systems.

The article describes the features of the influence of the European Union, the national legal system. Examines of the nature, character and direction of interaction between the national and supra-national legal systems.

Keywords: national legal system, EU law, the interaction of legal systems, national constitutions, constitutional courts.

Дискусія щодо стратегічного вибору вектору розвитку України та її цивілізаційного вибору врешті-решт завершилась створенням та підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1]. Фактично це означає перший серйозний крок до цього об'єднання. В зв'язку з цим значно актуалізуються питання пов'язані з трансформацією та взаємодію національних правових систем та різних правових рівнів. Ця проблема постає в абсолютно новому світлі для України, оскільки її вирішення співпало з продовженням трансформації власної правової системи та початком нового етапу конституційної реформи [2]. Як вказують українські дослідники, подібні кроки, очевидно наближають українське законодавство до права ЄС [3].

Факт підписання Угоди спричинив нову наукову дискусію, яка є продовженням досліджень, що тривають в Україні з середини 90-х років. Значна кількість дослідників, зокрема Ю. Волошин, М. Баймуратов, В. Муравйов, В. Денісов, Р. Петров та багато інших досліджували різні аспекти інтеграції України та ЄС. Однак поява Угоди потребує додаткових досліджень у цьому напрямку.

Європейський союз є утворенням, що містить ознаки міжнародної організації та специфічної наднаціональної, з інтеграційним характером, має свій особливий правопорядок, який значно відрізняється як від міжнародного правопорядку так і національних правопорядків сучасних держав. Це обумовлює особливий характер впливу, який право ЄС здійснює на законодавство і конституції, як держав-членів цієї організації так і держав, що співробітничать з ЄС (держави-кандидати, асоційовані члени).

На сьогодні очевидно, як стверджує польський дослідник Веслав Скушидло, що саме вступ в ЄС для нової держави-члена стає могутнім поштовхом до новелізації конституції та конституційного законодавства [4].

Право ЄС являє собою систему норм різної правової природи та юридичної сили, що регулюють відносини практично у всіх сферах життя суспільства, всі вони здійснюють значний вплив на законодавство національних правових систем.

В рамках даного дослідження ставиться за мету розкрити основні фактори, які зумовлюють причини і важливість впливу, що здійснює право ЄС на конституційні правопорядки національних держав.

Одним із основних аспектів в цьому ряду є особливості правопорядку ЄС, які визначають глибину проникнення його права в національний правопорядок. Особливості правопорядку зумовлюють вплив права ЄС на конституційне законодавство держав-членів, тобто мова йде про вплив як результат приєднання до цієї організації. Другим аспектом є сукупність факторів, що обумовлюють вплив, який чинить право ЄС на